

SIMPOSI INTERNACIONAL 'AUSIÀS MARCH'

Veus al planeta March

De sota el mite emergeix un Ausiàs March inestable, de dubtosa fixesa. Mestre de la doctrina amorosa, el poeta ha estat revisat per estudiosos i erudits en la matèria en el marc del Simposi Internacional sobre Ausiàs March.

Ni visqué aïllat del món ni la seua poesia passà sense crear escola per les primeres llums del Renaixement. Aquestes i moltes altres qüestions es van debatre durant quatre dies a la Capella de la Universitat de València. El Simposi Internacional sobre Ausiàs March coordinat pel catedràtic de la Universitat de València Albert Hauf ha revisat la figura i el mite del poeta valencià, tot analitzant conceptes com l'amor, la introspecció o la imaginació. Una anàlisi crítica que s'ha presentat com el preludi de la inauguració de l'Any March en el sisè centenari del seu naixement. De la mateixa manera, es va destacar l'afirmació individual de March enfront de la tradició literària, entre d'altres factors, a partir de la implantació d'un nou vulgar, el català, per a una nova lírica. Una lírica que magnificava per primera vegada, la dimensió humana, existencial per damunt dels tòpics i fixeses de la tradició provençal. Ausiàs March s'avançava així al seu temps immergint-se en una introspecció personal i analitzant, gairebé científicament, els moviments interiors a partir del debat amorós.

No obstant això, en l'obra i en la figura pervivia el substrat de les convencions de la tradició occitana, de l'amor cortès i la fin'amors. Les principals veus de la disciplina ausiasmarquiana, Marie-Claire Zimmermann, Arthur Terry, Ro-

JOSEP FRESQUET

bert Archer, Lola Badia, Constanzo di Girolamo, Lluís Cabré o Albert Hauf, entre d'altres, van presentar noves visions d'una obra poètica complexa, ambigua, en què la univocitat del discurs només és aparent, i el debat entre tradició i modernitat, entre submissió a la convenció i pionerisme passa en nombroses ocasions per una lectura profunda que ha de desbrossar els giravolts retòrics i els jocs de paraules; o la semàntica calidoscòpica amb què March descriu les accions i reaccions internes del procés amorós. En aquest sentit, Hauf ha destacat: "March,

quan analitza el seu jo de manera subjectiva, esdevé un romàntic *avant la lettre*. I de Camus endavant, totes aquelles qüestions de l'estil què fem, cap on anem, etc., March s'ho planteja contínuament. I posa remei a la seua esquizofrènia mitjançant una teràpia d'introspecció i traient a la llum els seus dubtes". No hi ha dubte, doncs, que March força les esclertes del crepuscle tardomedieval tot bastint els fonaments de l'home modern. Lluny de ser una lírica de la seguretat, l'obra ausiasmarquiana és pantanosa, mixta, híbrida i fràgil. Conjuminació més aviat

Constanzo di Girolamo fou presentat per Xavier Dillia. Va tractar la relació i els límits de la tradició occitana en la producció marquiana.

JOSEP FRESQUET

JOSEP FRESQUET

**El camí cap a
l'autoafirmació
passa per un
entramat
particular de valors
que responga a les
necessitats del jo
poètic.**

La Capella de la Universitat de València (dalt) va reunir els principals estudiosos de la producció marquiàna. Baix, Albert Hauf es va encarregar de presentar el professor de la Universitat de Girona Josep Pujol.

aspra de postulats inamovibles i de novetat poc definida encara, en ocasions experimental. Bé que ho va encertar Joan Fuster en una fórmula aguda i sintètica: "Ausiàs March era 'un senyor feudal amb problemes d'autoconsciència'."

L'engranatge de la imaginació. El camí cap a l'autoafirmació ha de passar necessàriament per un entramat particular de valors que responga a les necessitats d'un jo poètic, conscientment sincer amb ell mateix. Un jo que reclama de la llengua una nova identitat, de la imatgeria retòrica, l'emancipació de la fixesa literària medieval; i de la imaginació, la resposta als estímuls interiors. Aquestes són

algunes de les tesis que van sostenir el professor Josep Pujol, Constanzo di Girolamo (que tractà la relació i els límits de la tradició occitana en la producció marquiàna) i Arthur Terry, que dictà unes paraules al voltant del procés de producció d'una imatgeria pròpia. "Fou el primer poeta independent d'esperit". Sobre aquest postulat de partida, Terry vertebrà una conferència sobre la imaginació i la introspecció en el poeta de la Safor. Si en l'edat mitjana "la imaginació no és mai lliure", en la figura marquiàna assoleix una preeminència sense precedents. Ara, més poderosa que els sentits, aquesta "facultat mental que dirigeix la invenció, la retenció

i l'expressió de les imatges", esdevé més poderosa que els sentits. I, per tant, sota els arquetips i les imatges visibles jau un eixam de relacions abstractes, conceptuals, que conformen l'essència mateixa de la imatge que, lluny d'oferir una significació monolítica, és el resultat complex d'aquesta ebullició interior, d'aquesta dinàmica autoanalítica.

Tot i això, la nova visió de l'home a partir de la pròpia observació i la consciència d'una identitat particular topa amb les dificultats lingüístiques –semàntiques més aviat–, per descriure una exploració íntima pionera. La inexistència d'una expressió pròpia a aquesta activitat rigorosa i sistemàtica enfronta el poeta amb la disciplina filosòfica i científica, sense que per això, segons Terry, se'l pugui qualificar, com ja s'ha fet, de poeta filosòfic. "És una exageració". Utilitza, és clar, termes filosòfics per a l'anàlisi dels sentiments a partir d'arguments i fonaments de la teoria escolàstica. Se l'ha de veure doncs "no com un home del seu temps sinó com un home del nostre", perquè el jo en Ausiàs March subordina l'amor a l'autodefinició; manipula les convencions i esdevé un punt de referència essencial que determina la identitat personal del poeta. Tanmateix, l'anti-

convencionalisme marquianà no pot deslligar-se encara d'una tradició medieval contra la qual lluita, però a partir de la qual escriu. Fa visible l'invisible mitjançant termes de la realitat exterior. O la dama, que per a Di Girolamo respon encara a una representació no identificada, genèrica –molt trobadoresca doncs–, però coneguda pels seus contemporanis, més que no a una presència física concreta. Lola Badía, en canvi, defensa la imatge arquetípica femenina que, a diferència de la poesia trobadoresca, posseeix en la lírica ausiasmarquiana un referent de carn i os.

En aquest sentit, esdevé delicat establir els límits entre la tradició trobadoresca i la novetat particular. Di Girolamo manté que molts d'aquells deu mil versos –tres quartes parts dels quals estan dedicats a l'amor– no obeeixen, exceptuant alguns casos, a una poesia de gènere; es tracta en la producció de March, com bé afirma Marie-Claire Zimmermann, “del coneixement de totes les formes literàries que donen pas a una refundició. Després d'inventar la nova poesia, calia reinventar el llenguatge poètic a partir del qual March reinventava, al seu pas, l'home”.

Lectors, lectors... “El seu públic era principalment imaginari”, afirma Zimmermann. Per tant, la seua escriptura era una activitat purament introspectiva. No per això –ni de bon tros!– la seua obra quedà al marge dels canals de difusió convencionals ni hagué de patir l'absència d'imitadors. Creà escola com el que era: mestre de la literatura sentimental. Lluís Cabré afirma que el mestre establí els dictats de la doctrina amorosa entesa aleshores com una ciència infusa; que es presentava com el metge i filòsof d'un amor modernitzat, natural, de caire psicològic però també fisiològic, tot combinant-hi elements de la tradició trobadoresca i italiana. Mentre que el seu llenguatge codifica i legitima el programa literari, la seua lírica canta la dimensió humana de la mort, la feblesa del destí. Dos

factores que graviten al voltant d'una sòlida teoria amorosa jerarquizada en tres nivells a partir d'un esquema maniqueu basat en un conjunt de forces antitètiques: terra / cel, cos / esperit, instint carnal / amor intel·lectual. Un amor interpretable, així ho creu Hauf, des dels paràmetres del platonisme cristià i a partir de la lectura dels textos religiosos i dels místics medievals. Però sota aquest discurs de la virtut, de relació esperitualitzada, Garreth Walters entreveu la presència d'un amor carnal, d'una sensualitat velada pels jocs de paraules i les ambigüitats semàntiques. Els seus seguidors, com ara Pere Torroella, van adoptar la imatgeria sentimental del doctor en la matèria. Als seus ulls, la poesia marquiana esdevé el bis-

Mentre el seu llenguatge legitima el programa literari, la seua lírica canta la dimensió humana de la mort.

ARXIU / RAFA GIL

JOSEP FRESQUET

turí de l'ànima. Cabré conclou que els contemporanis de Pere Torroella van tenir en la literatura del moment un valor marginal, però són els qui “aporten les notes al marge, les explicacions i detalls fonamentals per a desvetllar certs aspectes de l'obra marquiana. De la mateixa manera ofereixen en l'àmbit de les cort, des de València fins a Nàpols, la lectura i la familiarització de la dimensió sentimental i la doctrina amorosa”. En definitiva, recreant-lo i glossant-lo no fan sinó estendre els valors i el missatge del gran mestre. Però hi ha més. Les paraules de Cabré contribueixen a negar un parell de mites al voltant de la figura del poeta. Precisament aquell que situa Ausiàs March, isolat del món i de la cort, en la seua residència de Beniarjó. Si així fóra, difícilment s'explicaria la permeabilitat de la Cort envers la novetat literària.

D'altra banda, si es defensa la inexistència d'una escola marquiana, des d'una perspectiva conceptual i formal, tampoc no encaixaria l'extraordinària difusió que va tenir la seua doctrina, com tampoc els nombrosos adeptes a aquella nova retòrica, en boca de Fuster, “aspra i subtil”.

Dalt, Xavier Dilla. Baix, Rosanna Cantavella. Els dos van participar a la taula rodona “Ausiàs March, el meu poema preferit”.

Eliseu T. Climent